

Aan
De minister van Financiën en Cultuur

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999) 4619081

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Datum
20 april 2023
Ons kenmerk
Cft 202300034
Pagina
1/8

Uw kenmerk

Bijlage
1

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Onderwerp
Advies bij de ontwerpbegrotingswijziging en Voorjaarsnota 2023

Geachte mevrouw Maduro,

Op 6 april 2023 ontving het College Aruba financieel toezicht (CAft) de ontwerp-Landsverordening tot wijziging van de begroting 2023 (OBW). Met deze brief ontvangt u het advies conform artikel 10 lid 1 van de Landsverordening Aruba financieel toezicht (LAft).

Toetsingskader

Het toetsingskader voor de beoordeling van de begroting wordt gevormd door de LAft en het protocol Aruba-Nederland van 22 november 2018 (het protocol).¹ De looptijd van het protocol is op 20 januari 2022 met twee jaar verlengd en eindigt 31 december 2023.² Aruba en Nederland bespreken momenteel het wettelijk kader dat vanaf 1 januari 2024 zal gelden. Voor het jaar 2023 en de meerjarenbegroting dient op basis van artikel 14 lid 2 van de LAft en het protocol een structureel overschot te worden gerealiseerd van het financieringssaldo van de collectieve sector van minimaal 1 procent van het bruto binnenlands product (bbp). Dit is in de Rijkswinsterraad (RMR) van 21 oktober 2022 bevestigd.³

Oordeel

Het CAft constateert dat, in tegenstelling tot voorgaande jaren, een OBW in het voorjaar is aangeboden. Dit biedt de mogelijkheid om de begroting tijdig bij te sturen en toe te werken naar aanpassing van de begroting in het voor- en het najaar. Dit versterkt de uitoefening van het budgetrecht door de Staten. Het CAft ziet hierin een belangrijke verbetering van het begrotingsproces.

¹ Protocol Aruba Nederland 2019-2021, d.d. 22 november 2018.

² BZK, Briefwisseling tussen de regering van Nederland en de regering van Aruba, houdende een verlenging van het Protocol Aruba Nederland 2019-2021 Inkadering van het pad richting solide, transparante en houdbare overheidsfinanciën van Aruba, d.d. 20 januari 2022.

³ BZK, kenmerk 2022-0000556783, informeren besluit RMR over CAft-advies aanwijzing Aruba, d.d. 21 oktober 2022.

De OBW toont een financieringsoverschot van de collectieve sector van AWG 63 miljoen, gelijk aan 1 procent van het bbp.⁴ De OBW voldoet daarmee cijfermatig aan artikel 14 lid 2 van de LAft en aan het protocol. Het CAft merkt echter op dat de OBW niet gebaseerd is op de meest recente uitvoeringsinformatie (realisatiecijfers) en economische prognoses. Daarmee geeft de OBW niet een realistisch en actueel beeld van de financiële positie van het land. Hierdoor wordt in onvoldoende mate voldaan aan artikel 14 lid 3 van de LAft en het protocol.

De OBW is gebaseerd op realisatiecijfers tot en met het derde kwartaal 2022. Op basis van de vierde uitvoeringsrapportage (UR) 2022 blijkt echter dat het financieringssaldo van de collectieve sector in 2022 uiteindelijk AWG 83 miljoen is verbeterd ten opzichte van wat werd verwacht tot en met het derde kwartaal 2022. Vanwege de (eventuele) doorwerking hiervan naar 2023, adviseert het CAft om de recente realisatiecijfers te verwerken in de OBW, alvorens deze wordt aangeboden aan de Staten.

Daarnaast gaat de OBW uit van economische ramingen van oktober 2022,⁵ terwijl er inmiddels nieuwe inzichten beschikbaar zijn.⁶ Zo verwacht de Centrale Bank van Aruba (CBA) dat de economie in 2023 in reële termen krimpt. Door de snel veranderende mondiale economie is het noodzakelijk om economische ramingen regelmatig te actualiseren, om zo een realistische begroting op te stellen en financiële risico's te minimaliseren.

Uit de vierde UR 2022 blijkt dat Aruba voldoet aan de personeelslastennorm. Het CAft constateert dat de begroting 2023 van Aruba ook na de voorgestelde wijzigingen in de OBW aan de personeelslastennorm voldoet.

De OBW geeft een meerjarige doorkijk op de ontwikkeling van het financieringssaldo van de collectieve sector en de schuldquote. Het CAft constateert echter dat ook deze meerjarenprognose geactualiseerd dient te worden op basis van de realisatie van de collectieve sector conform de vierde UR 2022.

Het CAft is van oordeel dat de OBW nog in onvoldoende mate voldoet aan de artikel 14 lid 3 van de LAft en het protocol en adviseert u de OBW als volgt te wijzigen:

1. Pas de OBW aan op basis van de meest recente cijfers van het jaar 2022, zoals opgenomen in de vierde UR 2022. Houd daarbij ook rekening met eventuele relevante informatie die na 31 december 2022 beschikbaar is gekomen.

⁴ Bij de berekening van het financieringsoverschot is uitgegaan van een bbp voor 2023 van AWG 6.317 miljoen, ontleend aan Aruba DEZHI, Economic Outlook 2022-2023, d.d. oktober 2022.

⁵ Directie Economische Zaken, Handel en Innovatie (DEZHI), Economic Outlook 2022-2023, d.d. 26 oktober 2022.

⁶ IMF, World Economic Outlook, april 2023, CBA, Economic Outlook, maart 2023.

2. Pas de OBW aan op basis van de meest recente economische groeiraming. Voor de opvolging van de aanbevelingen, die het CAft heeft gegeven bij de begroting 2023⁷, wordt verwezen naar bijlage 1.

Toelichting

Bij het opstellen van de begroting 2023 is uitgegaan van een prognose van het begrotingssaldo ultimo 2022. De prognose is gebaseerd op beschikbare gegevens van de begrotingsuitvoering tot en met september 2022. Inmiddels is het begrotingsjaar 2022 administratief afgerond. De beschikbare recente gegevens zijn echter in de OBW niet gebruikt om de prognose van het begrotingssaldo van 2022 te toetsen. Dit is van belang, omdat verschillen tussen de gebruikte prognose van 2022 en de recente realisatiegegevens van 2022 een doorwerking kunnen hebben in 2023 en daarmee aanpassing van de begroting 2023 vragen.

In tabel 1 zijn de VB, OBW en de mutaties ten opzichte van de VB weergegeven.

Tabel 1: Overzicht collectieve sector (in miljoenen AWG)⁸

	VB 2023	OBW 2023	Mutaties
Baten	1.564	1.573	9
Directe belastingen	477	477	0
Indirecte belastingen	715	715	0
Overige baten	373	382	9
Lasten	1.492	1.503	11
Personeelslasten	460	459	-1
Goederen en diensten	204	210	6
Rente	249	249	0
Subsidie	214	219	5
Overdrachten	181	182	1
Bijdragen en afschrijvingen	184	184	0
Exploitatieresultaat	72	70	-2
Kapitaaldienst			
Kapitaalontvangsten	43	43	0
Kapitaaluitgaven	51	50	-1
<i>Resultaat kapitaaldienst</i>	<i>-8</i>	<i>-7</i>	<i>1</i>
Resultaat land	64	63	-1
Resultaat collectieve sector	63	63	0

Bron: VB 2023 en OBW 2023.

⁷ Cft, kenmerk Cft202300012, uw reactie op het advies bij de vastgestelde begroting 2023, d.d. 31 januari 2022.

⁸ In deze tabel worden bedragen op miljoenen afgerond. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

Baten

De OBW toont een stijging van AWG 9 miljoen bij de totale baten. De belastingbaten blijven bij de OBW ongewijzigd ten opzichte van de begroting 2023. Daarentegen nemen de overige middelen (niet-belastingopbrengsten) met AWG 9 miljoen toe, bestemd voor thema's A (financieel beheer), B (kosten- en effectiviteit van de publieke sector) en H (versterking van de rechtsstaat).

Lasten

De totale lasten stijgen met AWG 11 miljoen, waarvan AWG 8 miljoen betrekking heeft op lasten van goederen en diensten en overdrachten in het kader van de uitvoering van het Landspakket. Nederland heeft hiervoor middelen beschikbaar gesteld. Het CAft constateert dat Aruba het meerjarig financieel overzicht met de maatregelen uit het Landspakket heeft opgenomen in de OBW.

Kapitaaldienst

In de OBW zijn de investeringen verhoogd van AWG 2 miljoen naar AWG 21 miljoen. Dit bedrag is bestemd voor de aanschaf van installaties en machines voor het Bureau Rampenbestrijding, als onderdeel van het project Aruba's Public Safety and Multi-hazard Early Warning System.

Collectieve sector

Conform artikel 22 van de LAft en het protocol wijst Aruba samen met Nederland tweejaarlijks, na advies van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) van Aruba en in samenwerking met het CBS van Nederland, vóór 1 april aan welke rechtspersonen er met ingang van het volgende begrotingsjaar tot de collectieve sector behoren. Pas op 21 maart 2023 is, conform het voorstel van Aruba, de collectieve sector voor het jaar 2022 vastgesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Voor de vaststelling van de collectieve sector voor 2023 en volgende jaren, heeft de staatssecretaris aangegeven, om in samenwerking met Aruba, het CBS Aruba en het CBS Nederland, de werkwijze en het proces voor de aanwijzing van de collectieve sector te willen optimaliseren. In dit kader is het streven om uiterlijk medio mei 2023 te komen tot een nieuwe werkwijze.

Aruba geeft in de OBW aan dat er wordt gewerkt aan een meerjaren financieel kader bij de AZV. Het CAft onderschrijft het belang van het toewerken naar een duurzaam en financieel gezond zorgstelsel. In dat kader is het allereerst van belang dat er ramingen beschikbaar komen die inzicht geven in de meerjarige ontwikkeling van de zorguitgaven en inkomsten. Op basis van dit meerjarenperspectief kan vervolgens bepaald worden of de reeds doorgevoerde maatregelen toereikend zijn om tekorten bij de AZV te voorkomen.

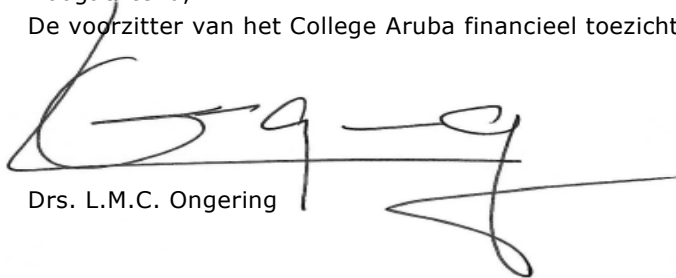
Kenmerk
Cft 202300034
Blad
5/8

Financieringsbehoefte

In de OBW ontbreekt een toereikende toelichting op de wijze van financiering van de financieringsbehoefte. Daarbij wordt informatie gemist over, onder andere, de verwachte renteontwikkeling, de verhouding tussen binnenlandse en buitenlandse leningen, de looptijd van de leningen, de mogelijke impact van valutaschommelingen en de overige verwachte risico's. Het CAft adviseert Aruba om deze gegevens te betrekken bij de uitwerking van een nadere toelichting op de financieringsbehoefte.

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College Aruba financieel toezicht

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'L.M.C. Ongerling', with a long horizontal line extending to the right.

Drs. L.M.C. Ongerling

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De minister-president van Aruba
De directeur van de Directie Financiën

Bijlage 1: aanbevelingen CAft bij de vastgestelde begroting 2023 en opvolging

Het CAft gaf Aruba in zijn advies van 20 december 2022 op basis van artikel 11 lid 2 van de LAft de volgende aanbevelingen:

1. Licht toe waarom het optimistische scenario van DEZHI wordt gehanteerd en welke waarborgen worden ingebouwd in de begroting om eventuele tegenvallers op te vangen.
2. Geef een (meerjarige) cijfermatige onderbouwing van de maatregelen uit het Belastingplan 2023, inclusief de impact van de voorgestelde maatregelen op de uitvoering.
3. Licht toe wat het tijdsfad is voor de invoering van de btw en welke maatregelen worden genomen om dit zo spoedig mogelijk te effectueren.
4. Licht toe welke besparingen met een meerjarig effect worden doorgevoerd voor de lastencategorieën subsidies, overdrachten en bijdragen.
5. Gebruik de bevindingen uit de doorlichting van de overheidsentiteiten om de landsbijdragen aan overheidsentiteiten vanaf 2023 structureel te beperken.
6. Kom reeds in 2023 tot aanvullende structurele besparingen in de zorg van AWG 60 miljoen waarmee een volgende stap wordt gezet in het duurzaam houdbaar maken van het Arubaanse zorgstelsel.

Aanbeveling 1: Optimistische scenario van DEZHI

Aruba heeft bij de begroting het optimistische groeiscenario van Directie Economische Zaken, Handel en Innovatie (DEHZI) gekozen vanwege het herstel van het toerisme.⁹ Het CAft heeft echter risico's geconstateerd vanwege de onzekerheden in de economische ontwikkeling van de VS en het ontbreken van volledige doorberekening van het Belastingplan 2023. Het CAft adviseerde bij zijn advies van 31 januari 2023 de groeiverwachting aan te passen op basis van nieuwe economische vooruitzichten indien daartoe aanleiding bestaat.¹⁰

Het CAft herhaalt zijn aanbeveling om de meest actuele economische raming te betrekken bij de OBW.

Aanbeveling 2: Belastingplan 2023

In uw reactie van 17 januari 2023 heeft u aangegeven dat u aanbeveling 2 zult opnemen in de eerste begrotingswijziging.¹¹ Het CAft constateert dat een budgettaire vertaling van de maatregelen uit het Belastingplan 2023 is opgenomen in de OBW.

⁹ Volgens het optimistische scenario van DEZHI zal het verblijfstoerisme in 2023 10 procent hoger uitkomen ten opzichte van het pre-corona niveau (2019). Het cruisetoeisme zal in dit scenario volledig hersteld zijn (daarmee op gelijk niveau als 2019).

¹⁰ Cft, kenmerk Cft202300012, uw reactie op het advies bij de vastgestelde begroting 2023, d.d. 31 januari 2022.

¹¹ Aruba, Reactie op adviezen CAft inzake BW2022 en B2023, d.d. 17 januari 2023.

Aanbeveling 3: Btw invoering

Ten aanzien van de invoering van de btw gaf Aruba aan dat dit in het kader van het Landspakket een vervolg krijgt. Het CAft constateerde in zijn reactie van 31 januari 2023 dat met de maatregelen uit het Belastingplan 2023, waaronder het heffen van de BBO aan de grens, een goede eerste stap wordt gezet om de grondslag te verbreden.¹²

Uit OBW blijkt niet vanaf welk moment de invoering van de btw gepland staat, terwijl dit essentieel is voor het verbeteren en robuuster maken van het fiscale stelsel. Het CAft benadrukt wederom het belang van het opnemen van de invoering van de btw in de begroting van 2024. De invoering van de btw vraagt namelijk de nodige voorbereidingen.

Aanbeveling 4: Besparingen lastencategorieën

Aruba gaf aan dat voor de lastencategorieën (subsidies, overdrachten en bijdragen) voorsnog onbekend is wat de (beleidsmatige) aanpassingen zullen zijn in komende jaren.¹³ Het CAft adviseerde in zijn reactie van 31 januari 2023 om deze maatregelen en de budgettaire effecten hiervan bij de begrotingswijziging te verwerken in de meerjarenbegroting, te meer omdat vanaf 2024 jaarlijks een taakstelling in de begroting is opgenomen die nog ingevuld moet worden.¹⁴

Het CAft constateert bij de OBW dat de budgettaire effecten niet inzichtelijk zijn gemaakt in de meerjarenbegroting, daarmee is niet voldaan aan deze aanbeveling. Het CAft adviseert Aruba om alsnog opvolging te geven aan deze aanbeveling.

Aanbeveling 5: Overheidsentiteiten

U stelde dat, op basis van de doorlichting van de overheidsentiteiten, maatregelen worden uitgewerkt in het kader van het Landspakket, en dat de maatregelen pas later (na 2024) hun vruchten zullen afwerpen. Het CAft herhaalde bij zijn advies om aan de hand van dit rapport voortvarend tot een concreet plan te komen voor het structureel beperken van landsbijdragen aan overheidsentiteiten.¹⁵

Het CAft constateert dat in de OBW de dienstverleningsovereenkomst met Serlimar structureel met AWG 2,2 miljoen wordt verlaagd. Het CAft verwelkomt deze eerste stap tot het structureel verlagen van de landsbijdragen, en adviseert Aruba om integraal te bezien of deze verlaging in de landsbijdrage ook doorgevoerd kan worden bij Arubus, Post N.V. en Freezone Aruba.

¹² Cft, kenmerk Cft202300012, uw reactie op het advies bij de vastgestelde begroting 2023, d.d. 31 januari 2022.

¹³ Aruba, Reactie op adviezen CAft inzake BW2022 en B2023, d.d. 17 januari 2023.

¹⁴ Cft, kenmerk Cft202300012, uw reactie op het advies bij de vastgestelde begroting 2023, d.d. 31 januari 2022.

¹⁵ Cft, kenmerk Cft202300012, uw reactie op het advies bij de vastgestelde begroting 2023, d.d. 31 januari 2022.

Aanbeveling 6: Zorg

In 2020 heeft de Rijkswinsterraad een taakstelling voor structurele bezuinigingen in de zorg geïntroduceerd.¹⁶ Aruba trof vanaf 2020 verschillende maatregelen, inclusief een algemene korting van 5,5 procent op de zorgbudgetten van zorgverleners. Op 11 april 2023 ontving het CAft een brief van de minister van Toerisme en Volksgezondheid van Aruba met betrekking tot de intrekking van de algemene korting van 5,5 procent per 1 mei 2023. In de OBW is een besparing van AWG 51 miljoen in 2023 begroot, inclusief een besparing van circa AWG 20 miljoen die volgt uit de korting op zorgbudgetten van 5,5 procent. Hoe de zorguitgaven van de AZV, als gevolg van het intrekken van deze maatregel, in 2023 worden beheerst wordt niet toegelicht. Het CAft adviseert u om in de OBW de genoemde ontwikkelingen te presenteren, voordat deze aan de Staten wordt aangeboden.

Momenteel worden er concrete stappen gezet om tot ramingen te komen bij de AZV die inzicht geven in de meerjarige ontwikkeling van de zorguitgaven en inkomsten. Het CAft is positief ten aanzien van de stappen die de AZV hiertoe zet. Op basis van deze meerjarenraming kan vervolgens bepaald worden of de reeds genomen maatregelen toereikend zijn om op de middellange termijn tekorten bij de AZV te voorkomen. Het CAft adviseert u de meerjarenkader op te nemen in de begroting 2024.

¹⁶ BZK, kenmerk 2020-0000287381, Rijkswinsterraad 15 mei 2020 inzake liquiditeitssteun medio tot juni, d.d. 18 mei 2020.